

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM ORTAMLARINDAKİ YAPISAL VE İŞLEVSEL KALİTE DÜZEYİ İLE ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

THE RELATIONSHIP BETWEEN STRUCTURAL AND PROCESS QUALITY LEVELS OF PRESCHOOL EDUCATION ENVIRONMENTS AND SOCIAL SKILLS OF CHILDREN

Ezgi AKŞİN YAVUZ¹

Dilan BAYINDIR²

Fatma AKBULUT ATAKOL³

Kübranur GÖZÜTOK⁴

Başvuru Tarihi:15.07.2023 Yayına Kabul Tarihi: 04.01.2024 DOI: 10.21764/maeuefd.1327906

(Araştırma Makalesi)

Özet: Erken çocukluk eğitimi sınıflarında kalite gelişime uygunluk, program, fiziksel çevre, öğretmen niteliği, akranlarla iletişim ve aile iletişimi gibi bileşenlerle belirlenmektedir. Erken çocukluk eğitimi sınıflarının niteliği çocukların gelişimsel çıktılarının yordayıcısı bir değişkendir. Bu araştırma, okul öncesi eğitim sınıflarının yapısal ve işlevsel kalitesi ile bu sınıflarda eğitime devam eden çocukların sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmaya, 28 okuldaki 53 farklı okul öncesi sınıfında eğitim gören 569 çocuk ve 53 öğretmen katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Genel Bilgi Formu, Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği ve Erken Çocukluk Eğitim Ortamları Ölçme Aracı kullanılmıştır. Analizler sonucunda, araştırmaya katılan sınıfların yapısal kalite özellikleri bakımından ortalama bir yeterlilikte olduğu görülmektedir. Araştırmada yer alan sınıfların, işlevsel kalite bileşenleri bakımından ele alındığında, mobilya ve araçlar ile dil ve kavram boyutlarında yüksek kaliteli olduğu belirlenmiştir. Sınıfların yapısal kalite düzeyleri ile çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişki incelendiğinde, sınıftaki çocuk sayısı arttıkça, çocuklarda gözlemlenen kişiler arası beceriler ile kızgınlık davranışını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerinin azaldığı söylenebilir. Bununla birlikte, sınıfların işlevsel kalite göstergeleri ile çocukların sosyal becerileri arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Okul öncesi eğitim ortamları, yapısal kalite, işlevsel kalite, sosyal beceri*

Abstract: Quality in early childhood education classes is determined by components such as developmental appropriateness, program, physical environment, teacher qualifications, communication with peers, and family communication. The quality of early childhood education environments is a variable that predicts children's developmental outcomes. The study examines the relationship between the structural and process quality of preschool education classes and the social skill levels of children attending these classes. 569 children attended 53 different preschool classes in 28 schools and their teachers participated in the research. Demographic Information Form, Social Skills Evaluation Scale, and Early Childhood Environment Rating Scale were used for the data collection. The results showed that the classes participating in the research were at an average level regarding structural quality features. The classrooms included in the study were highly qualified in terms of furniture and tools, and language and concept activities. The results suggest that as the number of children in the class increases, interpersonal skills, ability to control anger behavior and adaptation to changes decrease. In addition, no correlation was found between process quality indicators of classrooms and children's social skills.

Keywords: *Preschool education environments, structural quality, process quality, social skills*

¹ Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, e-posta: ezgiaksin@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9158-7550

² Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, e-posta: dilan.bayindir@baun.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6081-3690

³ Arş. Gör. Fatma AKBULUT ATAKOL, İstanbul Arel Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, e-posta: akbulut.fatma89@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2971-0343

⁴ Kübranur GÖZÜTOK, e-posta: kubragozutok5@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3357-3916

Giriş

Çocukların gelişimsel özelliklerine göre uygun planlanmış ve donanımlı bir çevre, çocukların etkin ve aktif öğrenmeleri için gereklidir (Bredekamp, 2014/2015). Çocuğun gelişimsel özellikleri merkeze alınarak planlanan süreçler, yani gelişime uygun uygulamalar, beraberinde kurumsal kaliteyi getirmektedir (NAEYC, 2009). Erken çocukluk eğitim kurumlarında kaliteyi belirleyen en önemli bileşenler ise, iyi bir program ve kaliteli bir eğitim ortamıdır (Canbeldek & Işıkoğlu-Erdoğan, 2016). Erken çocukluk eğitiminde ulusal ve uluslararası alanda kaliteye dair değinilen ortak noktalar ise gelişime uygunluk, iletişim (akran ve aile iletişimi), program, fiziksel çevre, öğretmen niteliği olarak özetlenebilir. Erken çocukluk eğitimi kurumlarındaki kalite, çocukların gelişimsel çıktıları bakımından önemli bir etkidir. Bu araştırma ise, erken çocukluk eğitim kurumlarının niteliği ile çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişkisini inceleyerek, ilgili sınırlı alan yazına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Literatür Taraması

Okul öncesi eğitimde kalite göstergeleri tanımlanırken genellikle yapısal kalite ve işlevsel kalite olmak üzere iki göstergenin varlığına değinilmektedir (Howes ve diğ., 2008; Ishimine & Tayler, 2014; Peisner-Feinberg & Yazejian, 2010). Yapısal kalite, okul öncesi eğitim kurumunda sınıfın maksimum çocuk sayısı, öğretmenin nitelikleri, çocuk başına düşen kapalı alan, öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri ve öğretmen-öğrenci oranı gibi daha kolay tespit edilebilir özelliklerinden oluşmaktadır (Bredekamp, 2014/2015; Howes ve diğ., 2008; Smith, 2005). Yapısal kalitenin sağlanabilmesi için, sınıfta bulunan çocuk sayısının fazla olmaması, sınıfın çok büyük olmaması gerektiği söylenmektedir (Canbeldek, 2015; Smith, 2005). İşlevsel kalite ise; öğretmen-çocuk ilişkisi, zengin uyaranlı eğitim ortamı, öğretmen-çocuk etkileşiminin kalitesi, eğitim ortamının nitelikleri, eğitim-öğretim sırasında kullanılan yöntem, ailelerle olan ilişkiler, personel ilişkileri, öğrenme süreci ve aktivitelerin değerlendirilmesi gibi göstergelerden oluşmaktadır (Bredekamp, 2014/2015; Howes ve diğ., 2008; Philipsen ve diğ., 1997 akt. Canbeldek, 2015). İşlevsel kalite, çocukların okul öncesi eğitim kurumları içinde ne deneyimledikleriyle ilgilenmektedir (Canbeldek, 2015). Yapısal ve işlevsel kalite farklı özelliklere sahip olmalarına rağmen birbirleriyle ilişkilidir.

Amerikan Ulusal Çocuk Eğitimi Derneği (NAEYC) okul öncesi eğitimde kalitenin sağlanması ve geliştirilmesi üzerine çalışan köklü kuruluşlardan biridir. Çocuğun gelişimsel özelliklerini merkeze

olarak planlanan süreçlerin yani gelişime uygun uygulamaların beraberinde kurumsal kaliteyi getireceği belirtilmektedir. NAEYC kurumsal kaliteyi sağlayan bileşenleri iletişim (yetişkin-çocuk, yetişkin-veli), program, öğretmen yeterlikleri, yönetim, fiziksel çevre, çocukların sağlık ve güvenliğine dair yapılan uygulamalar, beslenme ve yemek servislerinin niteliği ve değerlendirmeye ilişkilendirmektedir (NAEYC, 2009). Sosyal Duygusal Öğrenmeyi ve Okul Güvenliğini Destekleme Merkezi (Center to Improve Social and Emotional Learning and School Safety, 2017) yüksek kalitede erken çocukluk eğitiminin unsurlarını; öğrenme çevresi, müfredat, öğretim, çocuğun değerlendirilmesi, liderlik ve profesyonel gelişim, aile katılımı ile program kalitesinin değerlendirilmesi olarak tanımlamıştır.

Türkiye’de okul öncesi eğitim veren kurumlar yakından incelendiğinde; yarım gün süresince gerçekleştirilen eğitim öğretim, güne başlama, oyun, kahvaltı ve temizlik, etkinlik, dinlenme ve günü değerlendirme zamanlarından oluşmaktadır. Çocuklarla aralıksız olarak 6 etkinlik saati (yaklaşık 4 saat) süresince eğitim yapılır. Sınıfta bir öğretmen bulunurken; bir sınıftaki çocuk sayısı da en az 10 kişi en fazla 20 kişi olabilmektedir. Yalnızca talebin çok olduğu mahallelerde ve büyük şehirlerde sınıf mevcudu 25 çocuğa çıkabilmektedir. 26.07.2014 tarihli ve 29072 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nde, okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel standartlarıyla ilgili olan madde 90 a ve b bentlerinde yer alan ifadelerle göre özetle; eğitimsel etkinliklerin uygun, sağlıklı ve güvenli bir ortamda hayata geçirilebilmesi için fiziksel alanların düzenlenmesi gereklidir. Bu bağlamda oyun alanları ve bahçe, çocukların olmadığı zaman diliminde gerekli planlamalar yapılarak düzenlenmeli; düzenlemeler yapılırken çocukların oyun oynaması, motor ve bilişsel gelişimlerinin desteklenmesi ön planda tutulmalıdır. Çocuklara çevre sevgisinin kazandırılmasından, trafik eğitim pistine dek alanların oluşturulması önerilmektedir. Kum havuzları ile bahçe oyun ekipmanlarının uygun biçimde seçilmesinin yanı sıra bahçede ağaçlandırma yapılması ve muhakkak yeterli miktarda toprak alanın bulunmasına özen gösterilmesi vurgulanmaktadır (MEB, 2014).

Fiziksel ortamın düzenlenmesi ve öğrenme ortamı, sınıf atmosferinin tasarımına ilişkin daha detaylı bilgi ve yönlendirmeler ise, ülke genelinde uygulanan ve çerçeve bir program olan MEB Okul Öncesi Eğitim Programı (2013) ile düzenlenmektedir. Buna göre okul öncesi eğitimin yapısal kalitesi bağlamında sınıf ortamının nasıl tasarlanması gerektiğine dair yönergeler; çocukların

gelişimlerine uygun ve ilgilerine yönelik olarak çeşitli öğrenme merkezlerinin oluşturulması gerektiği yönündedir. Blok merkezi ile dramatik oyun merkezi, en küçük sınıflarda dahi muhakkak olması önerilen öğrenme merkezlerindedir. Sınıfın fiziksel alanı büyüdükçe bulunması önerilen öğrenme merkezlerine sanat, kitap, fen, müzik ve geçici öğrenme merkezleri de eklenmektedir (MEB, 2013). Gelişimi bütüncül olarak destekleyecek yapıyla oluşturulan MEB Okul Öncesi Eğitim Programı'nın (2013) özellikleri incelendiğinde gerek yapısal gerekse işlevsel kaliteyi sağlamaya yönelik olarak; öğretmen-çocuk ilişkisinin desteklenmesine, öğrenme ortamının zengin çevre sunacak şekilde düzenlenmesine, aile katılımı ve aile eğitimi çalışmalarıyla aileyi sürecin paydaşı haline getirmesini sağlayacak düzenlemeler mevcuttur. Programın yanı sıra Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 2023 Eğitim Vizyonunda da tüm erken çocukluk eğitimi hizmetlerinde izleme, değerlendirme ve iyileştirme çalışmalarının yapılması ile aile, fiziksel yapı ve müfredat bileşenleri dâhil olmak üzere kalite standartları oluşturulmasının öneminden bahsedilmektedir (MEB, 2020).

Türkiye'de mevcut durum incelendiğinde, okul öncesi eğitim kurumlarının yapısal kalitesinin yetersiz olduğu (Işıkoğlu-Erdoğan & Canbeldek, 2015); işlevsel kalite yönünden nispeten daha iyi olduğu tespit edilmiştir (Baştürk & Işıkoğlu, 2008). Eğitimde kalite sağlandığında çocukların gelişim alanlarında olumlu yönlü değişimlerin olduğu (Canbeldek & Işıkoğlu-Erdoğan, 2016); özellikle sosyal ve akademik gelişimlerini iyileştirmek için yüksek kalitede sınıflara ihtiyaç olduğu ifade edilmektedir (Burchinal ve diğ., 2010).

Erken çocukluk eğitim sınıflarının niteliğinin etkilediği alanlardan biri çocukların sosyal becerileridir. Sosyal beceri gelişiminin sağlanabilmesi için sınıf ortamının uygun şekilde tasarlanması, çevre düzenlemesinin yapılması ve eğitim ortamının kalitesinin artırılması gerekmektedir. Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerine etki eden birçok etmen arasında çocukların okul ortamında karşılaştıkları ve nitelik ile yakından ilişkili olan eğitim programı (Ömeroğlu ve diğ., 2015), esnek eğitim ortamı (Hallam, 2010), öğretmenin meslekteki yeterliliği ile sınıf yönetimi bilgisi ve aynı zamanda öğretmenin duygu durumuna göre çocuk ile davranışsal ve duygusal etkileşimi (Poulou, 2014), öğretim süreci, sınıftaki zorlu davranışların yönetimi ile olumlu destekleyici sınıf ortamı (Morris ve diğ., 2013) gibi değişkenleri sıralamak mümkündür.

Okul öncesi eğitim kurumlarının yapısal ve işlevsel kalite düzeyleri ile çocukların sosyal becerileri arasında ilişki konusunda yapılan araştırmalar, bu yapılar arasındaki ilişkiyi açıkça ortaya koymaktadır. Örneğin, Özgülük (2006), İstanbul'daki tam gün ve yarım gün programlarını karşılaştırmış ve tam gün programlara devam eden çocukların yarım gün programlara devam eden çocuklara göre sosyo-duygusal gelişim alanında daha iyi düzeyde olduklarını bulmuştur. Bu yapısal kalite düzeyi ile okul öncesi çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi koyan araştırmalardan biridir. Yapısal kalite özelliklerinden sınıfın büyüklüğü ile çocukların sosyal becerileri arasındaki olumlu ilişkiyi gösteren araştırmalar da bulunmaktadır (örn. Canbeldek & Işıkoğlu Erdoğan, 2016; Micozkadioglu & Kazak-Berument, 2011). İşlevsel kalite ve çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişki hakkında daha önce yapılmış araştırma sonuçlarını incelediğimizde, Canbeldek ve Işıkoğlu Erdoğan (2016) çocukların özbakım-sosyal gelişim puanları ile okul öncesi eğitim kurumlarının işlevsel kalitesi arasında pozitif ilişki olduğunu bulmuşlardır. Araştırmacılar bu sonucu, çocukların özbakım-sosyal gelişimlerinin yüksek düzeyde olması için sınıf standartlarının uygun olması gerektiği şeklinde yorumlamıştır. Benzer şekilde Micozkadioglu ve Kazak-Berument (2011) okul öncesi kalite düzeyi ile birinci sınıftaki sosyal yeterlilik arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada, sosyal yeterlilik ilköğretim birinci sınıftaki öğretmen ve akranlarla olumlu ilişkiler, eğitmen-öğrenci oranı, çocuk başına düşen alan miktarı, resimli kitap okuma, eğitsel ve diğer aktivitelerin toplamı ile pozitif ve anlamlı düzeyde ilişkililikten, grup büyüklüğü ile negatif ilişkili bulunmuştur. Rimm-Kaufman ve arkadaşları (2005) yaptığı bir araştırma, eğitim ortamlarının yapısal ve işlevsel kalitesinin, öğretmenlerin ortamı düzenlemesi ve çocuklara görev dağılımı yapması ile arttığını gözlemlemiştir. Ayrıca bu düzenlemeler ile sınıf ortamındaki sorunlu sayılabilecek davranışların sıklığı azaltırken, çocukların akranları ile sosyal konuşma becerilerinde ve büyük-küçük grup çalışmalarında iş birliği yapmak oranlarında artış gözlenmiştir (Rimm-Kaufman ve diğ., 2005). Çocukların gelişiminde kaliteli bir erken çocukluk eğitiminin uzun vadeli etkilerini inceleyen Averdijk ve arkadaşları (2022) özellikle ailesi bakımından dezavantajlı olan çocukların kaliteli erken çocukluk eğitimi ile sosyal duygusal gelişim alanında ilerlemeler kaydedebileceğini ifade etmiştir. Wustmann-Seiler ve arkadaşları (2022) da kaliteli erken çocukluk eğitiminin çocukların sosyal gelişimlerine uzun vadede az da olsa etkisinin olduğunu vurgulamıştır.

İlgili alan yazının da gösterdiği üzere, erken çocukluk eğitimi sınıflarının niteliği ile çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sayısı oldukça sınırlıdır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, okul öncesi eğitim ortamlarındaki yapısal ve işlevsel kalite düzeyi ile 48-72 aylık çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi olarak belirlenmiştir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılarak tasarlanmıştır. İlişkisel tarama yöntemi, bir durumu olduğu haliyle betimlemeyi ve durumlar arası korelasyonu incelemeyi amaçlayan bir modeldir (Karasar, 2015).

Örnekleme

Araştırmanın örnekleme, Tekirdağ İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında, 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz yarısında eğitim alan, 48-72 aylık olan ve normal gelişim gösteren çocuklardan oluşmaktadır. Örnekleme belirlenirken aşamalı örnekleme yönteminden faydalanılmıştır. Bu doğrultuda öncelikle Tekirdağ ilçeleri listelenmiştir. İlçelerde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitim kurumları listelenmiş ve 12 ilçe nüfus yoğunluğuna göre tabakalandırılmıştır. Tabakalandırma işleminden sonra, okullar ulaşılabilirlik ilkesi göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Seçilen ilçelerde yer alan okullar listelenerek her bir ilçeden en az 4 okul öncesi eğitim kurumu olmak üzere toplam 28 okuldaki 53 farklı okul öncesi eğitim sınıfına ulaşılmıştır. Kurumlarla görüşülerek araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Görüşmeler nihayetinde araştırma sürecinde yer almaya gönüllü olan okul öncesi eğitim kurumları değerlendirilmiştir. Her kurumda sınıf sayısı gözlemlenerek tesadüfi olarak belirlenen bir ya da iki sınıf incelenmiştir. Sınıf sayısı 4 ve altında olan okullarda bir, 4 ve üzerinde olan okullarda iki sınıf gözlemlenmiştir. Sınıfların 16'sı ilkokula bağlı anasınıfı iken 37'si bağımsız anaokulu bünyesinde yer almaktadır. Belirlenen sınıflarda eğitime devam eden çocukların ailelerinden gerekli izinler alındıktan sonra öğretmenler tarafından ilgili değerlendirme formları doldurulmuştur.

Araştırmaya katılan 569 çocuğun cinsiyetlerine göre dağılımları incelendiğinde, çocukların %51.3'ü (291) kız ve %48.7'si (277) erkektir. Yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde ise çocukların %44.1'inin (251 çocuk) 48-60 ay aralığında, %55.9'unun (318 çocuk) 60-72 ay yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu sınıflarda görev yapan öğretmenlerin 51'i kadın, 2'si erkek öğretmendir. Yaşları 22 ile 52 arasında değişen öğretmenlerin yaş ortalaması ise 33.41'tir. Öğretmenlik mesleğindeki hizmet süresi bakımından ilk yılı olan öğretmenden 30. meslek yılını çalışan öğretmene dek farklı görev süreleri olmakla birlikte katılımcı öğretmenlerin ortalama hizmet süresi 7.71 yıldır. Öğretmenlerin 7'si ön lisans mezunu iken 45 öğretmen lisans, 1 öğretmen yüksek lisans mezunudur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, Genel Bilgi Formu, Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği ve Erken Çocukluk Eğitim Ortamları Ölçme Aracı kullanılmıştır.

Genel Bilgi Formu. Araştırmacılar tarafından hazırlanan formda; öğretmen ve çocuğun demografik bilgilerini içeren sorular yer almaktadır. Buna göre öğretmenin cinsiyeti, yaşı, meslekteki hizmet süresi, eğitim durumu, mezun olduğu branş ve kurum türünü belirlemeye yönelik toplam 6 soru; çocukların cinsiyeti, yaşı, aile türü, kardeş sayısı, anne babanın eğitim durumu, anne babanın çalışma durumu, gelir düzeyini belirlemeye yönelik toplam 9 soruluk iki adet form bulunmaktadır.

Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği. Çocukların (4-6 yaş) sosyal becerilerini değerlendirmek üzere Avcıoğlu (2007) tarafından geliştirilen ölçme aracı sınıf öğretmeninin her bir çocuğa dair gözlemlerine dayanarak doldurulmaktadır. 62 maddeden oluşan ölçme aracında bulunan faktörler; “kişiler arası beceriler”, “kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri”, “akran baskısı ile başa çıkma becerileri”, “kendini kontrol etme becerileri”, “sözel açıklama becerileri”, “sonuçları kabul etme becerileri”, “dinleme becerileri”, “amaç oluşturma becerileri” ve “görevleri tamamlama becerileri”dir. Ölçme aracında her bir maddenin, her zaman yapar (5) ile hiçbir zaman yapmaz (1) arasında değerlendirildiği puanlama sistemine göre, alınan düşük puanlar çocuğun sosyal becerilere yeterince sahip olmadığı, yüksek puanlar ise sosyal becerilere sahip olduğu anlamına gelmektedir (Avcıoğlu, 2007). Ölçeğin

güvenirliğine yönelik olarak her bir faktör ve toplam ölçek için hesaplanan iç tutarlık katsayısı (cronbach's alpha) en düşük .78 ile en yüksek .98 arasında iken; iki yarım güvenilirlik katsayılarının en düşük .62 ile en yüksek .91 arasında ve test tekrar test güvenilirlik katsayılarının en düşük .60 ile en yüksek .98 arasında değişiklik gösterdiği ifade edilmiştir (Avcıoğlu, 2007). Bu araştırma kapsamında iç tutarlılık katsayısı .914 olarak belirlenmiştir.

Erken Çocukluk Eğitim Ortamları Ölçme Aracı (ECER). "Early Childhood Environment Rating Scale (ECER)" adı ile Harms ve Clifford tarafından 1980 yılında geliştirilen ölçme aracı, Türkçe'ye "Erken Çocukluk Eğitim Ortamları Ölçme Aracı" adıyla uyarlanmıştır (Baştürk & Işıkoğlu, 2008; Işıkoğlu, 2007). Toplam 37 maddeden oluşan ölçekte; öz bakım becerilerine yönelik çalışmalar (Kişisel Bakım Rutinleri), mobilya ve araçlar, dil ve kavramlar ile ilgili etkinlikler (Dil ve Kavram Deneyimleri), motor gelişimi ile ilgili etkinlikler (Büyük ve Küçük Kas Gelişimi Etkinlikleri), yaratıcılıkla ilgili etkinlikler, sosyal becerilere yönelik etkinlikler (Sosyal Gelişim), çalışan ve veli ihtiyaçları (Yetişkin İhtiyaçları) ile ilgili toplam 7 alt boyut bulunmaktadır. 7'li likert tipi kullanılan ölçekte, 1; yetersiz, 3; az yeterli, 5; iyi ve 7; mükemmel olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin Türkçe formunun Cronbach's Alpha değeri .90 olarak hesaplanmıştır. Buna göre ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir (Işıkoğlu, 2007). Mevcut araştırmada değerlendirilen sınıflar için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı ise .969 olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Süreci

Çalışmaya katılmayı kabul eden okul yönetimi ve öğretmenlerle birlikte görüş alışverişinde bulunularak araştırma takvimi planlanmıştır. Buna göre öncelikle öğretmenler aracılığıyla yapılan veli toplantısı ile ailelere araştırma sürecine dair açıklamalar yapılmıştır. Ailelerin soruları yanıtlanmış, süreçte edinilecek her türlü bilginin araştırma özelinde gizli tutulacağı ve yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacağına dair bilgi verilmiştir. Araştırmaya yalnızca anne-babaları tarafından katılımına izin verilen çocuklar dâhil edilmiştir. Aile onaylarının alınmasının ardından çocuk genel bilgi formu doldurulmuştur. Öğretmenler ise hem öğretmen genel bilgi formunu hem de en az 1 aylık gözlemleri sonucunda, örneklem grubunda yer alan çocuklar hakkında Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'ni doldurmuşlardır. Bu değerlendirmeler toplam 2 aylık süre içerisinde tamamlanmıştır.

Okul öncesi eğitim kurumlarının kalitesinin değerlendirilmesi amacıyla araştırmada kullanılan Erken Çocukluk Eğitim Ortamları Ölçme Aracı ise, Trakya Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programında eğitime devam eden ve akademik makale yazımı dersi kapsamında uygulama ödevi olarak gözlem yapan 5 yüksek lisans öğrencisi tarafından doldurulmuştur. Değerlendirmeyi yapan yüksek lisans öğrencileri ile öncelikle bir toplantı yapılarak ölçme aracının kullanımı hakkında bilgi verilmiştir. Ardından her bir gözlemci araştırmacılarla eş zamanlı olarak çalışma grubunun dışındaki bir sınıfı yaklaşık 1 saat değerlendirmiştir. Gözlemcilerin değerlendirmeleri arasındaki güvenilirlik belirlenirken Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen formül ($\text{Güvenirlik} = (\text{Görüş Birliği} / (\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})) \times 100$) kullanılmıştır. Erken çocukluk eğitim ortamları ölçme aracında yer alan toplam 37 maddenin her biri için görüş ayrılıkları belirlenmiş olup, beş değerlendiricinin görüş ayrılığında olduğu madde sayısı 4 olarak belirlenmiştir. Buna göre yapılan hesaplama nihayetinde kodlayıcılar arasındaki uyum %89.1 olarak belirlenmiştir. Kodlayıcıların değerlendirmeleri arasında çıkan bu uyum değerinin ardından kodlayıcılar bir araya gelerek hangi maddelerde farklı değerlendirmeler yaptıklarını belirlemiş ve bu farklılıkların nedenleri hakkında tartışarak ortak fikir benimsemişlerdir. Gözlemcilerin vardığı fikir birliği araştırmanın esas verilerini oluşturacak olan sonraki değerlendirmeleri için güvenilirliği arttırıcı bir unsurdur. Çalışma grubunda yer alan okulların değerlendirilmesinde, pilot değerlendirmenin ardından fikir birliğine varmış olan 5 gözlemci çalışma grubunda yer alan sınıfları bireysel olarak birer saat gözlemleyerek formları doldurmuşlardır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler öncelikle veri setleri biçimine dönüştürülmüş ardından uygun bir istatistik paket programında analiz edilmiştir. Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği ve alt ölçekleri ile Erken Çocukluk Eğitim Ortamları Ölçme Aracı ve alt ölçekleri puan dağılımları Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1

Araştırmaya Katılan Okul Öncesi Eğitim Sınıflarının İşlevsel Kalite Özellikleri ile Çocukların Sosyal Becerileri ve Alt Ölçeklerinin Puanlarına İlişkin Dağılım

Ölçekler	n	Min	Max	$\bar{X}$	ss	Çarpıklık		Basıklık		p
						Katsayı	Std Hata	Katsayı	Std Hata	
Kişisel Bakım Rutinleri (Öz bakım becerilerine yönelik çalışmalar)	53	10.00	27.00	19.811	4.899	-.371	.327	-.979	.644	.260
Mobilya ve Araçları	53	7.00	28.00	18.867	5.505	-.284	.327	-.815	.644	.506
Dil ve Kavram Deneyimleri	53	6.00	28.00	19.283	4.600	-.604	.327	.693	.644	.109
Büyük ve Küçük Kas Gelişimi Etkinlikleri (Motor Gelişimi ile ilgili etkinlikler)	53	11.00	38.00	26.471	7.352	-.207	.327	-1.116	.644	.357
Yaratıcı Etkinlikler (Yaratıcılık ile ilgili etkinlikler)	53	11.00	37.00	25.660	6.595	-.371	.327	-.517	.644	.625
Sosyal Gelişim (Sosyal becerilere yönelik etkinlikler)	53	5.00	29.00	17.679	4.905	-.257	.327	.162	.644	.760
Yetişkin İhtiyaçları (Çalışan ve veli ihtiyaçları)	53	10.00	25.00	17.132	3.883	.189	.327	-.824	.644	.393
Erken Çocukluk Eğitim Ortamları Ölçme Aracı Toplam Puanı	53	74.00	209.00	153.283	36.106	-.318	.327	-.716	.644	.747
Kişilerarası Beceriler	569	14.00	65.00	51.228	11.528	-.780	.102	.176	.204	.000
Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri	569	8.00	40.00	29.914	6.723	-.464	.102	-.020	.204	.012
Akran Baskısı ile Başa Çıkma Becerileri	569	9.00	45.00	32.801	8.225	-.638	.102	.119	.204	.000
Kendini Kontrol Etme Becerileri	569	10.00	50.00	38.032	8.759	-.656	.102	-.091	.204	.000
Sözel Açıklama Becerileri	569	7.00	35.00	27.144	6.843	-.743	.102	-.087	.204	.000
Sonuçları Kabul Etme Becerileri	569	4.00	20.00	15.151	3.967	-.680	.102	-.052	.204	.000
Dinleme Becerileri	569	5.00	25.00	20.721	4.379	-.945	.102	.333	.204	.000
Amaç Oluşturma Becerileri	569	3.00	15.00	11.745	3.288	-.942	.102	.219	.204	.000
Görevleri Tamamlama Becerileri	569	3.00	15.00	12.443	3.005	-1.154	.102	.665	.204	.000

Sosyal Beceri	569	60.00	265.00	206.378	41.104	-.748	.102	.166	.204	.002
Toplam Puanı										

Tablo 1’de sunulan betimleyici analizler ve veri setinin dağılımına ilişkin bilgilere göre Kolmogorov Smirnov testinden elde edilen anlamlılık değerinin kalite ölçeği ve alt boyutları için $p > .05$ ile normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Sosyal beceri ölçeği ve alt boyutları bakımından ise Kolmogorov Smirnov testinden elde edilen anlamlılık değerinin $p < .05$ olduğu belirlenmiştir. Bunun üzerine çarpıklık/basıklık puanları incelenmiş olup; tüm alt ölçeklerde çarpıklık/basıklık değerinin Curran ve arkadaşları tarafından (1996) normal dağılım aralığı olarak ifade edilen ± 2 ve ± 7 aralığında olduğu belirlenmiştir. Erken Çocukluk Eğitim Ortamları Ölçme Aracı işlevsel kalite alt boyutları ile Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği ve alt boyutlarının normal dağılım göstermesi dolayısıyla ilgili verilerin analizinde parametrik analiz tekniklerinin kullanılmasına karar verilmiştir (Pizarro ve diğ., 2002).

Tablo 1’de yer alan puan ortalaması değerlerine göre erken çocukluk eğitim ortamları ölçme aracının işlevsel kalite bakımından puan ortalaması değerlerine göre araştırma kapsamında değerlendirilen sınıfların işlevsel kalite özelliklerinin ölçme aracının her bir alt boyutu için o alt boyuttan alınabilecek orta puan değerine yakın ortalamalara sahip oldukları anlaşılmaktadır. Çocukların sosyal becerileri bakımından ise sosyal beceri ölçeği ve alt boyutlarından alınabilecek orta puan değerine göre araştırmaya katılan çocukların puan ortalamalarının tüm alt boyutlarda ölçekten alınabilecek orta puan değerinden fazla olduğu görülmektedir. Buna göre araştırmaya katılan çocukların puan ortalamalarının ölçme aracı ve alt boyutlarından alınabilecek orta puandan daha yüksek düzeyde olduğu yani sosyal becerilerinin orta üzeri değerinde olduğu söylenebilir.

Okul öncesi eğitim kurumlarının yapısal kalite düzeylerinin incelenmesinde ise, ortalama puan hesaplarından faydalanılmış ve araştırmada kullanılan ölçme aracında ifade edildiği üzere, 7 mükemmel, 5 iyi, 3 az yeterli, 1 yetersiz olarak değerlendirilmiştir (Işıkoğlu, 2007). Çocukların sosyal becerileri ise grup ortalamalarına göre değerlendirilmiş, herhangi bir sınıflandırma yapılmamıştır. Araştırmada incelenen okul öncesi eğitim kurumlarının yapısal ve işlevsel kaliteleri ile çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişki Pearson korelasyon testiyle incelenmiştir.

Bulgular

Araştırma amacına uygun olarak öncelikle katılımcı okul öncesi eğitim sınıflarının yapısal ve işlevsel kalitesi değerlendirilmiştir. Kurumların yapısal kalitesine ilişkin bulgular Tablo 2 ve Tablo 3'te ifade edilmiştir.

Tablo 2

Araştırmaya Katılan Okul Öncesi Eğitim Sınıflarının Okul Türlerine Göre Yapısal Özellikleri

	Sınıf Sayısı	Çocuk Sayısı	Çocukların Yaşı	Öğretmen Sayısı	Yardımcı Personel Sayısı	Öğretmenin Eğitim Durumu
Anasınıfları	16	314	5-6	16	11	1 (ön lisans) 15 (lisans)
Anaokulları	37	255	5-6	37	24	6 (ön lisans) 30 (lisans) 1 (yüksek lisans)

Tablo 3

Araştırmaya Katılan Okul Öncesi Eğitim Sınıflarının Yapısal Kalitesi

	N	Min	Max	$\bar{X}$	Ss
Öğretmenin Eğitim Düzeyi	53	2.00 (ön lis)	4.00 (yüksek lis)	2.886	.375
Öğretmenin Hizmet Yılı	53	1.00	30.00	7.717	5.238
Öğretmene Başına Düşen Çocuk Sayısı	53	12.00	28.00	19.811	3.772
Sınıfın Büyüklüğü	53	22.00	60.00	35.471	7.752
Sınıftaki Çalışan Sayısı	53	.00	2.00	.792	.660

Tablo 2 ve 3 incelendiğinde; araştırma kapsamında incelenen toplam 53 okul öncesi eğitim sınıfının çoğunun anaokulunda yer aldığı; her sınıfta bir öğretmen bulunmasına karşılık her sınıfta bir yardımcı personelin bulunmadığı, ortalama olarak iki sınıfta bir yardımcı personelin olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmen mezuniyetleri ve sınıf mevcutları incelendiğinde; öğretmenlerin çoğunluğu lisans mezunudur. Sınıf mevcutları ise ortalama olarak 20 çocuk civarında iken (19.8) bazı sınıflardaki çocuk sayısının 28'e dek ulaştığı görülmektedir. Genel olarak sınıf büyüklüğünün ortalama 35 metrekare olduğu söylenebilir. Eğitim Yapıları Asgari Tasarım Standartları Kılavuzu'na göre (2015), sınıflardaki çocuk sayısının maksimum 25 olması ve çocuk başına brüt

olarak en az 2.40 metrekare alan bulunması gereklidir. Bu bağlamda incelenen sınıfların mevcutlarının ortalama olarak uygun olduğu ancak ortalama sayıdaki çocuk için (20 çocuk) en az brüt alan oranının (20x2,40) 48 metrekare olması gerekliliği; buna karşılık ortalama olarak kurumların bu oranın altında kaldığı yani sınıfların ortalamadan daha küçük olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmada incelenen okul öncesi eğitim sınıflarının bir diğer kalite bileşeni olarak işlevsel kalite göstergeleri bakımından değerlendirilmesi, ilgili tanımlayıcı istatistikler aracılığıyla yapılmıştır. Buna göre bulgular Tablo 4’dadır.

Tablo 4

Araştırmada İncelenen Okul Öncesi Eğitim Sınıflarının İşlevsel Kalite Göstergelerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

	N	$\bar{X}$	Ss	Düzyer
Öz bakım becerilerine yönelik çalışmalar	53	19.811	4.899	
Karşılama ve uğurlanma	53	4.245	1.849	4
Yemek ve kahvaltı	53	4.735	1.677	5
Uyku veya dinlenme	53	1.000	.000	1
Tuvalet ve temizlik alanları	53	5.264	1.242	5
Kişisel Bakım	53	4.566	1.461	5
Mobilya ve araçlar	53	18.867	5.505	
Sınıf (yemek, uyku, depo, vestiyer vb)	53	4.981	1.599	5
Sınıf (sınıf içi öğrenme araçları, masa, sandalye vb)	53	3.622	1.583	4
Sınıf (dinlenme ve oturma alanları)	53	4.358	1.721	4
Sınıf Düzenlenmesi	53	4.509	1.648	5
Çocuklara yönelik dekorasyon	53	5.018	1.337	5
Dil ve kavram	53	19.283	4.600	
Dili anlama çalışmaları	53	4.528	1.803	5
Dili kullanma çalışmaları	53	5.075	1.253	5
Kavramlar	53	4.566	1.447	5
Günlük Kullanım	53	5.113	1.295	5
Motor Gelişimi ile ilgili etkinlikler	53	26.471	7.352	
Küçük Kas Çalışmaları	53	4.773	1.624	5
Rehberlik (küçük kas)	53	4.849	1.261	5
Büyük Motor gelişimine yönelik alan	53	3.358	1.776	4
Büyük Motor gelişimine yönelik araç	53	3.415	1.905	3
Büyük Motor gelişimini destekleyen etkinlik	53	4.584	1.446	5
Rehberlik (büyük kas)	53	5.490	1.218	5
Yaratıcılık ile ilgili etkinlikler	53	25.660	6.595	
Sanat	53	5.075	1.627	5
Müzik	53	4.584	1.747	5
Blok	53	4.735	1.273	5
Kum-Su	53	2.132	1.225	2
Dramatik oyun	53	3.471	1.264	3
Program çizelgesi	53	4.886	1.717	5
Rehberlik	53	5.358	1.442	5

Sosyal becerilere yönelik etkinlikler	53	17.679	4.905	
Tek başına kalınabilecek alan	53	4.075	1.356	4
Serbest oyun	53	4.773	1.353	5
Grup etkinlikleri	53	4.943	1.419	5
Kültürel farkındalık	53	1.943	1.133	2
Etkileşim kalitesi	53	5.056	1.498	5
Kaynaştırma eğitimi	53	1.830	1.540	2
Çalışan ve veli ihtiyaçları	53	17.132	3.883	
Çalışanlar için alanlar	53	4.377	1.196	4
Mesleki gelişim fırsatları	53	3.754	1.223	4
Toplantı alanı	53	4.226	1.395	4
Aile katılımı	53	4.773	1.187	5
İşlevsel kalite toplamı	53	153.283	36.106	

Tabloya göre araştırmada incelenen sınıfların özellikle mobilya ve araçlar ile dil ve kavram boyutlarında iyi olduğu anlaşılmaktadır. Sosyal becerilere yönelik etkinliklerde tek başına kalınabilecek alan, serbest oyun, grup etkinlikleri ve etkileşim kalitesi noktalarında iyi olsa da, çoğu sınıfta kültürel farkındalık ve kaynaştırma konularında daha az yeterli olduğu görülmektedir.

Tablo 5

Sınıfların Yapısal Kalite Özellikleri ile Çocukların Sosyal Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki (N=53)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	r -.288*	-.315*	-.211	-.255	-.120	-.212	-.166	-.016	-.136	-.246
B	r .083	.034	-.078	.019	.034	.038	.114	.040	.113	.063
C	r -.046	-.042	.025	-.043	.053	.058	.018	.096	.042	-.001

a Sınıftaki Çocuk Sayısı, b Öğretmen Hizmet Süresi, c Sınıf Büyüklüğü

1 Kişiler arası beceriler, 2 Kızgınlık davranışını kontrol ve değişikliklere uyum sağlama, 3 Akran baskısı ile başa çıkma becerisi, 4 Kendini kontrol etme becerisi, 5 Sözel açıklama becerisi, 6 Sonuçları kabul etme becerisi, 7 Dinleme becerisi, 8 Amaç oluşturma becerisi, 9 Görevleri tamamlama becerisi, 10 Sosyal beceri toplam puanı

Sınıfların yapısal kalite unsurlarından sınıftaki çocuk sayısı, öğretmenlerin hizmet süreleri ve sınıf büyüklüğünün çocukların sosyal becerileriyle ne toplam puanları bakımından ne de alt boyutları bakımından ilişkili olmadığı görülmektedir. Yalnızca sınıftaki çocuk sayısı ile çocukların kişiler arası beceriler ($r=-.288$), kızgınlık davranışını kontrol ve değişikliklere uyum sağlama becerileri ($r=-.315$) arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 6

Sınıfların İşlevsel Kalite Özellikleri ile Çocukların Sosyal Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki (n=53)

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
a	r	-.002	.030	-.119	.030	-.070	-.059	.040	.086	.012	.005
b	r	.031	.100	-.044	.130	.054	.086	.118	.170	.130	.103
c	r	-.010	-.001	-.049	.001	-.037	-.023	-.008	.030	-.006	-.010
d	r	.021	.017	-.007	.098	.090	.028	.091	.121	.084	.072
e	r	-.008	.045	-.054	.108	.034	.086	.113	.185	.114	.076
f	r	-.078	-.045	-.189	-.071	-.085	-.088	.033	.050	.003	-.057
g	r	-.185	-.182	-.195	-.053	-.133	-.168	-.047	-.097	-.102	-.145
h	r	-.027	.003	-.095	.057	-.015	.001	.064	.090	.056	.021

a)Öz bakım becerilerine yönelik çalışmalar b)Mobilya ve araçlar c)Dil kavram d)Motor gelişimi ile ilgili etkinlikler e)Yaratıcılık ile ilgili etkinlikler f)Sosyal becerilere yönelik etkinlikler g)Çalışan ve veli ihtiyaçları h)İşlevsel kalite toplam puanı

1 Kişiler arası beceriler, 2 Kızgınlık davranışını kontrol ve değişikliklere uyum sağlama, 3 Akran baskısı ile başa çıkma becerisi, 4 Kendini kontrol etme becerisi, 5 Sözel açıklama becerisi, 6 Sonuçları kabul etme becerisi, 7 Dinleme becerisi, 8 Amaç oluşturma becerisi, 9 Görevleri tamamlama becerisi, 10 Sosyal beceri toplam puanı

Tablo 6'ya göre araştırmada incelenen sınıfların işlevsel kalite özellikleri puanları ile çocukların sosyal becerileri puanları arasında ne toplam puanları bakımından ne de alt boyutları bakımından ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Okul öncesi eğitim kurumlarının yapısal ve işlevsel kalite özellikleri ile çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan bu araştırmada, öncelikle kurumların kalitesi incelenmiştir. Ardından araştırma amacı doğrultusunda sınıfların kalite özellikleri ile çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişki ele alınmıştır.

Bulgulara göre yapısal kalite özellikleri bakımından her sınıfın bir öğretmeni olduğu, öğretmenlerin çoğunun lisans mezunu olduğu ve öğretmenlerin ortalama hizmet süresinin on yılın altında olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmada incelenen sınıfların, sınıf mevcutlarının ortalama olarak uygun olduğu, buna karşın yardımcı personelin eksik olduğu ve ortalama sınıf alanlarının ortalama çocuk sayılarına göre yetersiz olduğu söylenebilir. Yapılan bir çalışmada Canbeldek ve

Işıkoğlu-Erdoğan (2016) sınıfların büyüklüğü ile çocukların sosyal ve özbakım becerileri arasında bir ilişki tespit etmiştir. Buna göre yeterince büyük alanların olması önemlidir. Sınıf alanının yeterli olması çocuğun gelişimine olumlu yönde katkı sağlamaktadır. Sınıfların büyüklüğüne ek olarak sınıfta bulunan çocuk sayısının da önemli rolü olduğu görülmüştür (Canbeldek & Işıkoğlu-Erdoğan, 2016; Karademir vd., 2017). Sınıftaki işleyişe destek olan yardımcı öğretmenlerin varlığına dair ise Karademir ve arkadaşları (2017) yaptıkları incelemede, sınıfta yardımcı öğretmenlerin olmasının sınıf içerisindeki kalitenin artmasına etki ettiğini belirtmişlerdir. Sınıf için yardımcı bir personelin olması iş birlikli yapıyı güçlendirmekte ve öğretmen-çocuk etkileşimini artırmaktadır (Shin ve diğ., 2004). Öğretmenin sınıf ortamında ortalama 20 çocukla yaklaşık 4 saat süresince çalışmalar yürütmesi, her bir çocuğun biricik ve farklı olduğu göz önünde bulundurulduğunda hayli özen ve gayret gerektiren bir durumdur. Bu anlamda sınıfta yardımcı personelin olması, fiziksel ortama dair yapılacak düzenlemelerde öğretmene yardımcı olunması, çocukların tuvalet ve temizlik benzeri ihtiyaçlarında destek olunması gibi konular bakımından gereklidir.

Bu araştırmada gözlenen sınıfların işlevsel kalite bileşenlerinden; öz bakım becerilerine yönelik çalışmalar, mobilya ve araçlar ile dil ve kavram boyutlarında iyi olduğu; motor gelişimi ve yaratıcılıkla ilgili etkinliklerde nispeten iyi durumda olduğu belirlenmiştir. Yaratıcılığa yönelik etkinliklerde çoğu sınıfta kum-su alanlarının bulunmadığı, bazılarında ise dramatik oyun alanının işlevsel kalite öğeleri bakımından diğer alanlara göre daha az yeterli olduğu belirlenmiştir. Yaratıcılık bakımından ele alındığında Yuvacı ve Dağlıoğlu (2018), okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ortamlarını düzenleme ve sınıflarında uyguladıkları etkinlikleri planlama bakımından çocukların yaratıcılıklarını destekleyecek organizasyonları yapmada zorlanabildiklerini belirtmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarındaki çocukların yaratıcılıklarını destekleyecek nitelikli ortamları oluşturmada güçlük çektiği Tok ve Sevinç (2012) tarafından da vurgulanmıştır. Küçük çocukların içinde bulunduğu ortamların çevresel özellikleri onların yaratıcılıklarını etkilemektedir (Pandit & Neogi, 2016). Bu çevreler uygun şekilde tasarlandığında ve çok amaçlı kullanıldığında çocukların yaratıcılıklarına olumlu katkılarının olacağı söylenebilir (Yaşar & Aral, 2011). Motor gelişim bakımından ele alındığında ise, okul öncesi eğitim sınıflarının çocukların motor becerilerini destekleyecek alan ve materyal bakımından yetersiz olduğunu (Güçhan Özgül, 2011) söylemek mümkündür. Çocukların fiziksel olarak en aktif oldukları yer olan okul öncesi eğitim sınıflarındaki hareket imkanları oldukça sınırlıdır (Reunamo ve diğ., 2014). Oysaki erken

yaşlarda sınıf ortamlarının çocukların motor gelişimlerini destekleyecek özellikte olması önemlidir (Moyer, 2001). Bu anlamda geniş fiziksel alanların önemini yanı sıra, daha sınırlı alanlar olan sınıf içinde uygulanabilecek hareket etkinliklerinin eğitim programına dâhil edilmesi gerekliliği bir kere daha vurgulanmalıdır (Giagazoglou ve diğ., 2008; Kılıç ve diğ., 2022). Buna göre okul öncesi eğitim sınıflarının motor gelişimi destekleyen etkinliklerin artırılması ile işlevsel kalitesinin geliştirilmesine gereksinim duyulduğu anlaşılmaktadır. Sosyal beceriye yönelik etkinlikler bakımından sınıf kalitesi değerlendirildiğinde; kültürel farklılığa ve kaynaştırma eğitimine uygun çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Kültürel farklılıkları desteklemek ve kaynaştırma eğitimine uygun çalışmalar yürütmek MEB (2013) Okul Öncesi Eğitim Programı'nın temel özellikleri arasında yer almasına karşın Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitim kurumlarının bu anlamda yetersiz olması tartışılmalıdır.

Sınıfların yapısal kalitesinin çocukların sosyal becerileri ile olan ilişkisi incelendiğinde ise; yapısal kalite öğelerinden biri olarak sınıftaki çocuk sayısındaki artışın, kişilerarası beceriler ve kızgınlık davranışını kontrol ve değişimlere uyum sağlama becerilerinde azalmayı beraberinde getirdiği anlaşılmıştır. Bu sonuca göre, erken çocukluk eğitimi sınıflarında kalite ile çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişkide en belirleyici değişkenin sınıf mevcudu olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre, erken çocukluk eğitimi sınıflarında sınıf mevcudunun sınırlı tutulması önerilebilir. Öğretmenin eğitim durumları ve hizmet süreleri ile çocukların sosyal becerileri arasında ilişki bulunmamıştır. Buna karşın Özyürek ve Ceylan (2014) okul öncesi öğretmenlerinin özellikle ilk yıllarında çocukların sosyal becerilerini desteklemek, çocuklar arasındaki sosyal problemleri çözmeye rehberlik etmek konusunda güçlük yaşadıklarını belirlemişlerdir. Ancak meslekte ilerledikçe öğretmenler çocukların daha rahat olmasına, sorumluluklarının farkına varmasına ve arkadaşları ile daha uyumlu olmasına kolaylıkla yardımcı olabilmektedirler (Akyol, 2020). Öğretmenler, çocukların sosyal becerileri edinmesinde önemli rehberlerdir (Samancı & Uçan, 2017). Bu nedenle mesleki kıdeme ya da eğitim düzeyine bağlı olsun ya da olmasın öğretmenlerin sosyal becerilerinin gelişmiş olması ve bu konuda çocuklara uygun desteği sağlayabilmeleri için önemlidir.

Sınıfların işlevsel kalite özelliklerinin ise çocukların sosyal becerileri ile ilişkili olmadığı ortaya konmuştur. Bu araştırmanın sonuçlarına benzer şekilde, Feyman (2006) anasınıflarının kalite

düzeylerinin 4-6 yaş okul öncesi dönem çocukların gelişim düzeylerine olan etkisini incelediği araştırmasında, sınıfların kalite düzeyi ile çocukların sahip olduğu öz bakım becerileri ve çocukların uyum davranışları arasında herhangi bir ilişki olmadığını bulgulamıştır. Buna karşın, Canbeldek ve Işıkoğlu-Erdoğan (2016) ise işlevsel kalite unsurlarının çocukların dil, bilişsel, motor, sosyal ve öz bakım becerilerine olumlu yönde etkisi olduğunu, sınıfın işlevsel kalitesindeki artışın beraberinde çocukların sosyal gelişimlerinde de artışı getirdiğini ifade etmiştir. Benzer şekilde, McDoniel ve arkadaşları (2022) Erken Çocukluk Ortamı Değerlendirme Sistemi (ECERS-R) ile genel anlamda kalite özelliklerini yıl boyunca inceledikleri çalışmalarında, sınıf özellikleri ile çocukların sosyal duygusal gelişimlerinin yanı sıra bilişsel, fiziksel, öz düzenleme ile sözel ve yazılı dil becerilerinin ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir. Çocukların sosyal beceri düzeyleri ve sınıfların işlevsel kalite düzeyleri arasında ilişki olmaması sonucu değerlendirilirken, bu sınıfların sosyal beceriye yönelik etkinlikler bakımından yetersiz kalite düzeylerinde olmaları göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bulgunun daha iyi anlaşılabilmesi için okul öncesi eğitim kurumların gerek yapısal gerekse işlevsel kalite özellikleri bakımından farklı durumdaki sınıflarda, yıl boyunca zamana bağlı olarak çocukların sosyal becerilerindeki değişimi ayrıntılı şekilde incelemesi önemli bir öneri olarak sunulmaktadır.

Araştırmanın sonuçları yorumlanırken, sınırlılıkların göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Öncelikle bu araştırmaya katılan çalışma grubu sadece bir ilden gelmektedir. Aynı zamanda araştırmanın yapıldığı ildeki okullar seçilirken ulaşılabilirlik ilkesine göre katılımcı sınıflar belirlenmiştir. Bu nedenle sonuçların genellenebilmesi mümkün değildir. Bunun yanı sıra, veriler sadece tek zaman diliminde toplanmıştır. Boylamsal araştırmalar yapılarak, erken çocukluk eğitimi ortamlarının, çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkileri derinlemesine incelenebilir. Bu araştırma kapsamında okul öncesi eğitim sınıflarının kalitesi gözlem, çocukların sosyal becerileri ise öğretmen değerlendirmeleri ile elde edilmiştir. Özellikle öğretmenler ve aileler tarafından değerlendirilen derecelendirme ölçeklerinin önyargılı şekilde doldurulabileceğine dair sınırlılıklar sosyal bilimler alanında yaygın şekilde tartışılmaktadır. Bu araştırma kapsamında okul öncesi çocukların sosyal becerileri hakkında elde edilen verilerin öğretmenlerden elde edilmesi nedeniyle, sonuçlar yorumlanırken bu sınırlılığın da göz önünde bulundurulması önerilmektedir.

Bu araştırma sonuçlarına dayanarak, yapısal ve işlevsel kalitenin daha derinlemesine incelenebilmesi için daha fazla sayıda ve farklı kalite özelliklerindeki sınıflara ulaşılabileceği önerilmektedir. Sınıfların değerlendirilmesinde araştırmacı gözlemlerinin yanı sıra çocukların görüşlerinin alınmasının da özellikle işlevsel kalite bakımından değerli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra çocukların sosyal gelişimlerini değerlendirmede öğretmen gözlemlerinden farklı olarak çocuklarla birebir yapılacak değerlendirmelerin ele alınabileceği ön görülmektedir. Okul öncesi eğitimde sınıfların kalitesinin yanı sıra öğretmenlere bağlı özelliklerin de daha detaylı incelenmesi, çocukların sosyal becerilerine olan etkisi bakımından daha farklı ilişki ağlarını göz önüne serebilir. Son olarak erken çocukluk eğitiminde yapısal ve işlevsel kalite unsurlarının çocukların gelişimlerine uzun vadeli etkisinin incelenmesi değerli fikirler sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akyol, T. (2020). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri ile çocukların katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 25(85), 453-468.
- Avcioğlu, H. (2007). Sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması (4-6 yaş). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 93-103.
- Averdijk, M., Ribeaud, D., & Eisner, M. (2022). External childcare and socio-behavioral development in Switzerland: long-term relations from childhood into young adulthood. *Plos one*, 17(3), Doi: 10.1371/journal.pone.0263571
- Baştürk, R. & Işıkoğlu, N. (2008). Analyzing process quality of early childhood education with many facet rash measurement model. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 8(1), 25-32.
- Bredenkamp, S. (2015). Erken Çocukluk eğitiminde etkili uygulamalar (H. Z. İnan ve T. İnan, Çev.). Nobel Yayınlar. (2014).
- Burchinal, M., Vandergrift, N. A., Pianta, R. & Mashburn, A. (2010). Threshold analysis of association between childcare quality and child outcomes for low-income children in pre-kindergarten programs. *Early Childhood Research Quarterly*, 25(2), 166-176. DOI: 10.1016/j.ecresq.2009.10.004
- Canbeldek, M. (2015). *Okul öncesi eğitim kurumlarında kalite ile okul öncesi dönem çocuklarının gelişim düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi*. [Determination of the relation between

preschool educational institution quality on the developmental levels of preschool children] [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Pamukkale Üniversitesi.

- Canbeldek M. & Işıkoğlu-Erdoğan, N. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarında kalite ile çocukların gelişim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 16(3), 792-809.
- Center to Improve Social and Emotional Learning and School Safety (2017). Elements of high-quality kindergarten. <https://selcenter.wested.org/resource/elements-of-high-quality-kindergarten/>
- Curran, P. J., West, S. G., & Finch, J. F. (1996). The robustness of test statistics to nonnormality and specification error in confirmatory factor analysis. *Psychological Methods*, 1(1), 16–29. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.1.1.16>
- Feyman, N. (2006). *Okul öncesi eğitim kurumlarında kalitenin çocukların gelişim alanları üzerine etkisinin incelenmesi*. [Examination of the effect of the quality of the kindergartens on the developmental areas of children] [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Giagazoglou, P., Karagianni, O., Sidiropoulou, M. & Salonikidis, K. (2008). Effects of the characteristics of two different preschool-type setting on children's gross motor development. *European Psychomotricity Journal*, 1(2), 54-60.
- Güçhan-Özgül, S. (2011). *Okul öncesi eğitim ortamlarının kalite değişkenleri açısından değerlendirilmesi*. [Evaluation of early childhood education environments in terms of quality variables] [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Balıkesir Üniversitesi.
- Hallam, S. (2010). The power of music: its impact on the intellectual, social, and personal development of children and young people. *International Journal of Music Education*, 28(3), 269-289. <https://doi.org/10.1177/02557614103706>
- Howes, C., Burchinal, M., Pianta, R., Bryant D., Early D., Clifford R., & Barbarin, O. (2008). Ready to learn? Children's pre-academic achievement in pre-kindergarten programs. *Early Childhood Research Quarterly*, 23, 27–50. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2007.05.002>
- Ishimine, K., & Tayler, C. (2014). Assessing quality in early childhood education and care. *European Journal of Education*, 49(2), 272-290. <https://doi.org/10.1111/ejed.12043>
- Işıkoğlu, N. (2007). Okul öncesi eğitim kurumlarında kalite. *Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Dergisi*, 9(18), 37-47.
- Işıkoğlu-Erdoğan, N. & Canbeldek, M. (2015). Okul öncesi eğitim kurumlarının yapısal ve işlevsel kalitelerinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 186-196.
- Karademir, A., Cingi, M. A., Dereli, F. & Akman, B. (2017). Quality in preschool education: The views of teachers and assistant teachers. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 7-33.

- Karasar, N. (2015). Bilimsel araştırma yöntemi. (28. Baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılıç, Z., Uyanık, G. & Çağlak, S. (2022). Examining the effects of movement activities of coordinated approach to child health (CATCH) program on locomotor and manipulative skills of 4-5 years old children. *Participatory Educational Research*, 9(1), 41-60. Doi: 10.17275/per.22.3.9.1
- McDoniel, M. E., Townley-Flores, C., Sulik, M. J. & Obradović, J. (2022). Widely used measures of classroom quality are largely unrelated to preschool skill development. *Early Childhood Research Quarterly*, 59,(2nd quarter), 243-253. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2021.12.005>
- MEB (2013). Okul öncesi eğitim programı. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=652&ysclid=lk0aarw4kl661873736> Erişim Tarihi 21.02.2023.
- MEB (2014). Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. T.C. Resmî Gazete, Sayı:29072, 26.07.2014. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/07/20140726.htm> Erişim Tarihi 21.02.2023.
- MEB (2020). Güçlü yarınlar için 2023 eğitim vizyonu. http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf Erişim Tarihi 21.02.2023.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Sage.
- Micozkadioglu, I. I., & Kazak-Berument, S. K. (2011). *Okul öncesi kurum kalitesinin ilköğretim birinci sınıf çocuklarının sosyal yeterliği ve akademik başarısına etkisi*. [Impact of preschool institutional quality on social competence and academic achievement of first-grade primary school children]. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 33, 123–140.
- Morris, P., Millenky M., Raver, C. C. & Jones, S. M. (2013). Does a preschool social and emotional learning intervention pay off for classroom instruction and children's behavior and academic skills? Evidence from the foundations of learning project. *Early Education and Development*, 24(7), 1020-1042. <https://doi.org/10.1080/10409289.2013.825187>
- Moyer, J. (2001). The Child-centered curriculum. *Childhood Education*, 161, 161-166.
- NAEYC. (2009). Developmentally appropriate practice in early childhood programs serving children from birth through age 8. <https://www.naeyc.org/sites/default/files/globally-shared/downloads/PDFs/resources/position-statements/PSDAP.pdf> Erişim Tarihi 15.06.2023
- Ömeroğlu, E., Büyüköztürk, Ş., Aydoğan, Y., Çakan, M., Özyürek, A., Akduman, G. G., Kılıç, E., Günindi, Y., Çoban, A., Yurt, Ö., Koğar, H. & Karayol, S. (2015). Okul öncesi sosyal beceri eğitim programı pilot çalışmasının değerlendirilmesi. *Uluslararası Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi, Kış Dönemi* (7), 72-89. <https://doi.org/10.17359/aced.2015714079>

- Ozguluk, G. (2006). *Okul öncesi eğitim kurumlarında tam ve yarım günlük eğitim programlarına göre 5–6 yaş grubu çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerinin incelenmesi*. [The study of socio-emotional development of children in full-day and half-day programmes in early childhood settings] [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Marmara University.
- Özyürek, A. & Ceylan, Ş. (2014). Okul öncesi çocuklarda sosyal becerilerin desteklenmesi konusunda öğretmen ve veli görüşlerinin belirlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(1), 99-114. <https://doi.org/10.9779/PUJE575>
- Pandit, N., & Neogi, S. (2016). A study on the impact of pre-school factors on creativity of young children. *Facilities*, 1(30), 271- 231.
- Peisner-Feinberg, E. & Yazejian, N. (2010). Research on program quality: the evidence base. P.W. Wesley ve V. Buysse (Eds). *The quest for quality: promising innovations for early childhood programs* in. Baltimore: Paul. H. Brookes
- Pizarro, J., Guerrero E., & Galindo, P.L. (2002). Multiple comparison procedures applied to model selection. *Neurocomputing*, 48, 155–173. [https://doi.org/10.1016/S0925-2312\(01\)00653-1](https://doi.org/10.1016/S0925-2312(01)00653-1)
- Poulou, M. S. (2014). The effects on students' emotional and behavioral difficulties of teacher–student interactions, students' social skills and classroom context. *British Educational Research Journal*, 40(6), 986-1004. <https://doi.org/10.1002/berj.3131>
- Reunamo, J., Hakala, L., Saros, L., Lehto, S., Kyhala, A. L. & Valtonen, J. (2014). Children's physical activity in day care and preschool. *Early Years*, 34(1), 32-48. <https://doi.org/10.1080/09575146.2013.843507>
- Rimm-Kaufman, S., La Paro, K., Downer, J. & Pianta, R. (2005). The contribution of classroom setting and quality of instruction to children's behavior in kindergarten classrooms. *Elementary School Journal*, 105(4), 377-395. <https://doi.org/10.1086/429948>
- Samancı, O. & Uçan, Z. (2017). Çocuklarda sosyal beceri eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 281-288.
- Shin, J., Hestenes, L. & Cassidy, D. (2004). Teacher structure and childcare quality in preschool classrooms. *Journal of Research in Childhood Education*, 19(2), 143–157. <https://doi.org/10.1080/02568540409595061>
- Smith, W. E. (2005). Structural characteristics that predict quality in preschool-age classrooms in child care centers. (Unpublished Doctoral Dissertation). University of Pittsburgh, Pittsburgh.
- Tok, E., & Sevinç, M. (2012). Düşünme becerileri eğitiminin okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerilerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 204-222.
- Wustmann-Seiler, C., Sticca, F., Gasser-Haas, O. & Simoni, H. (2022). Long-Term promotive and protective effects of early childcare quality on the social–emotional development in children. *Frontiers in Psychology*, 13, 854756. doi: 10.3389/fpsyg.2022.854756

Yaşar, M. C., & Aral, N. (2011). Altı yaş çocuklarının yaratıcı düşünme becerilerine sosyo-ekonomik düzey ve anne baba öğrenim düzeyinin etkisinin incelenmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 4(1), 137-145.

Yuvacı, Z. & Dağlıoğlu, H. E. (2018). Okul öncesi eğitim alan çocukların ve buldukları sınıf ortamının yaratıcılık düzeyleri arasındaki ilişkisinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 234-256. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.196720182262>

Extended Abstract

Introduction

Quality indicators in preschool education are generally examined in structural and process dimensions (Howes et al., 2008; Ishimine & Tayler, 2014; Peisner-Feinberg & Yazejian, 2010). Structural quality consists of features such as the maximum number of children in the classroom, teacher qualifications, indoor space per child, in-service training of teachers, and teacher-student ratio (Bredekamp, 2014; Howes et al., 2008; Smith, 2005). Functional quality consists of indicators such as teacher-child relationship, rich stimulus educational environment, quality of teacher-child interaction, quality of the educational environment, method used during education, relations with families, personnel relations, learning process, and evaluation of activities (Bredekamp, 2014; Howes et al., 2008; Philipsen et al., 1997 as cited in Canbeldek, 2015). Structural and process quality are interrelated, although they have different characteristics. Structural quality indicators (Canbeldek & Işıkoğlu Erdoğan, 2016; Micozkadioglu & Kazak-Berument, 2011; Özgülük, 2006) and process quality indicators (Canbeldek & Işıkoğlu Erdoğan, 2016; Micozkadioglu & Kazak-Berument, 2011) of early childhood education classrooms are relevant with social skills of preschools. Because there is limited literature on this topic, this research examines the relationship between the structural and process quality levels in preschool education environments and the social skills of 48–72-month-old children.

Methodology

The research was designed using a survey model, one of the quantitative research methods. The sample of the research consists of 48-72-month-old children who attend the preschool education institutions affiliated with Tekirdağ Provincial Directorate of National Education in the fall semester of the 2018-2019 academic year and their teachers. The cluster sampling method was

used to determine the sample. Five hundred sixty-nine children attending these schools and their teachers participated in the study. According to gender, 51.3% (291) of the children were girls and 48.7% (277) were boys. According to their age, 44.1% (251 children) of the children are between 48-60 months, while 55.9% (318 children) are between 60-72 months. Fifty-one of the participant teachers working in these classes are female, and 2 are male. The average age of the teachers is 33.41. General Information Form, Social Skills Evaluation Scale (Avcıoğlu, 2007), and Early Childhood Environment Rating Scale-Turkish Form (Baştürk & Işıkoğlu, 2008; Işıkoğlu, 2007) were used as data collection tools in the research. Before the data collection process, participant consent was obtained. The quality evaluation of the schools participating in the research was made after one hour of observation by 5 observers who were trained in the relevant measurement tool. The social skill levels of the children were determined based on the observations of the preschool teachers.

Results

First, the structural and process quality of classes was examined. Accordingly, in terms of structural quality characteristics, it is determined that most of the teachers are undergraduate graduates, and the average of their professional work period is less than ten years. Regarding process quality components, studies on self-care skills, furniture and tools, and language and concept dimensions are good; motor development and creativity-related activities were determined to be relatively better. When the relationship between the structural and process quality of preschool education classes and the social skills of children is examined; it was seen that the increase in the number of children in the classroom leads to a decrease in interpersonal skills and the ability to control anger behaviour and adaptation to changes. It is stated that the number of children in the classroom has an important role in the structural quality of the classroom (Canbeldek & Işıkoğlu-Erdoğan, 2016; Karademir et al., 2017). It has been revealed that the process quality characteristics of the classes are not related to the social skills of the children. In the relevant literature, besides the results showing that there is no relationship between the process quality of early childhood education classrooms and children's social skills (Feyman, 2006), there are also research results showing a significant relationship between these two variables (Canbeldek & Işıkoğlu-Erdoğan, 2016; McDoniel et al., 2022).

Discussion

When the relationship between the structural and process quality of the classrooms and the social skills of children is examined per the aim of the research; it was understood that the increase in the number of children, one of the structural quality elements, leads to a decrease in interpersonal skills and the ability to control anger behavior and adapt to changes. For this reason, it is recommended to limit the class size in early childhood education classes. It has been revealed that the process quality characteristics of the classes are not related to the children's social skills. While evaluating the result of the lack of a relationship between the social skill levels of the children and the functional quality levels of the classes, it should be taken into account that these classes have insufficient quality levels in terms of activities for social skills.

ETİK BEYAN: "Okul Öncesi Eğitim Ortamlarındaki Yapısal ve İşlevsel Kalite Düzeyi ile Çocukların Sosyal Becerileri Arasındaki İlişki" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır ve veriler toplanmadan önce Trakya Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 26.05.2021 tarih ve 05/16 sayılı etik izin alınmıştır. Karşılaşılacak tüm etik ihlallerde "Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim. "